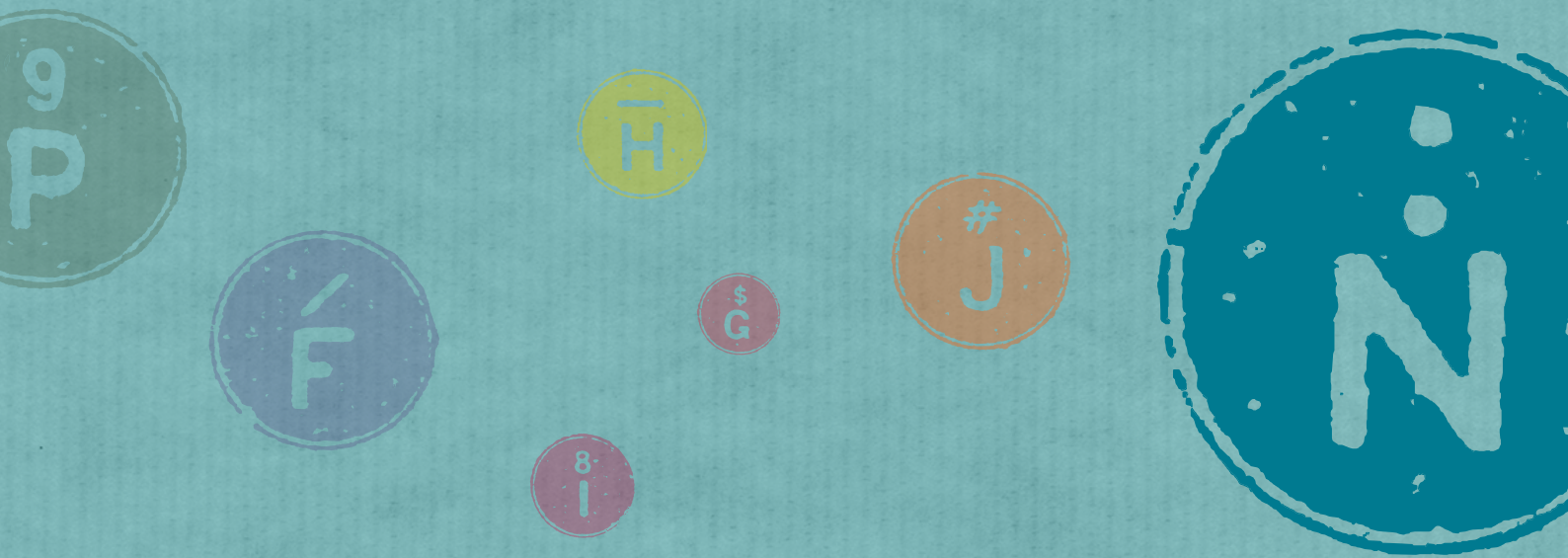

Guillem Rosselló Bujosa

El cartoix

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
Certamen Literari de Castellitx*

ALGAIDA, 1996

Col·lecció Binària · Premis Castelltix · PC1996-N-R-0123-0078

© del text: Guillem Rosselló Bujosa

© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2019

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró

Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida

C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)

Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79

ajuntament@ajalgaida.net

premiscastelltix@ajalgaida.net

biblioteca@ajalgaida.net

www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Guillem Rosselló Bujosa

El cartoix

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
Certamen Literari de Castellitx*

ALGAIDA, 1996

GUILLEM ROSSELLÓ BUJOSA

Guillem Rosselló Bujosa va néixer a Bunyola, Mallorca, l'any 1959. El premi de Castelltix va ser el primer que va rebre i, per a ell, té una especial importància ja que l'animà a la feina. Des d'aquell bell moment ha publicat vint-i-tres llibres entre els quals destaquem, en novel·la per a adults: *Flors per a na Teresa*, Premi Ciutat de Mollerussa de novel·la 1995. *De Funàmbuls i laberints*, Premi Miquel Àngel Riera de Narrativa 1998. *L'assassinat de n'Elisenda Pacs*, Premi Joaquim Ruyra 2000. *El Senyor de tots els somnis*, Premi Ciutat d'Eivissa de Novel·la 2002. *El Boig*, Premi Ciutat de Sagunt de novel·la 2004. També ha treballat la poesia i la novel·la juvenil, en la qual i per l'obra *La casa de les escales* ha estat guardonat amb el Premi Mallorca de Narrativa juvenil 2009. L'autor assegura que no podria viure sense escriure.

La narració *El cartoix*, de Guillem Rosselló Bujosa fou guardonat amb la Rosa d'Or de la Pau al xx Premi de Narració Curta del Certamen Literari de Castelltix 1996. En foren jurats, Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Pere Mulet Cerdà.

El cartoix

CARTOIXA DE VAUVERT, PARÍS, DILLUNS, dia 15 de setembre de 1311.

Em plauria poder assegurar que no sé per quin motiu faig aquest escrit que ara llegiu, i deixar-me emportar per la suavitat de la mentida, que tot ho pot compondre, com si la vida només fos un senzill trenca-closques d'aigua; però el cor em mana que no sigui colló (com diria el meu pare), i que no perdi el temps amb formalitats perquè no em resta gaire temps de vida i he de parlar de la darrera visita que ens féu el viatger. Sé que no hauria d'escriure res sobre aquella tarda perquè el germà prior ens ordenà oblidar el fet, i que m'hauria de confessar públicament pel pecat de la desobediència... però no ho faré perquè calarien foc als pergamins i ningú no tindria notícies de la seva darrera visita ni del que ell ens digué mentre durà. El que més m'ha molestat ha estat saber que el germà cronista té ordres de no fer ni una referència d'ell a les cròniques de la comunitat; com si la veritat depengués de la santedat de les visites i no de la seva presència entre nosaltres.

Jo, per esmenar el meu pecat de desobediència m'obligo a tenir els braços en creu fins que el dolor és tan fort que desapareix... Sé que estic trencant dues normes de la regla del gloriós Sant Bru: evitar la confessió pública i escapar de la penitència imposada. No, no és que em faci por el sofriment perquè molt sovint m'he provat les cordes del flagell a

les espatlles; i tampoc no em costaria gaire confessar davant la comunitat que he pecat contra el sisè manament com he fet tantes vegades... però tanmateix no diré res d'aquest escrit.

** ** *

Fins a aquell instant m'havia pensat que ja no hi hauria novetats a la meua vida i que un dia qualsevol em trobarien mort a la cella, fred, talment com hi hem trobat tants de companys cartoixos, dormits eternament en la solitud del Crist. I és cert que m'hi trobaran mort, però en el meu semblant hi haurà l'emoció de l'encontre amb l'home que, amb les seves últimes paraules, em desbaratà l'enteniment que jo tenia de Déu. Sí, fins que arribà, els seixanta-un anys viscuts a la cartoixa m'havien passat ràpids, somnívols, només preocupats d'esser fidel als còdex que copiava i en trencar el fred de la cella i en no permetre que l'au de l'Esperit del Senyor volés lluny del meu cor. I amb el temps i l'accessi s'havia creat una rara simbiosi entre les pedres que formen la Cartoixa i la meua persona, i em semblava que els murs del convent s'havien amarat d'hores divines, que els meus llavis només resaven i havien oblidat les dèries humanes. Però la pau no perquè, mentre copiava els escrits que ens enviaven dels convents de la nostra orde i d'altres monestirs, he tingut la sort de poder llegir paraules que estaven prohibides per la Santa Mare Església... Ai!, és que sempre m'han estirat les coses prohibides, com si qualche dimoni em digués que, d'elles, en pot brollar la felicitat. Hi ha res més gustós que les coses prohibides? Mireu si sóc immadur que mai no he trobat res més saborós que els fruits que robava dels horts del voltant del poble quan era un infant; ni he sentit un goig més gran que el que he tret del cos, quan he estat un adult, amagat pel secret de la cella; ni he robat un gust més bo que el que em donaven les espipellades de la saviesa, lliure de fermadures, que trobava entre les parades dels còdex que havia de copiar.

...Et demanaràs el motiu pel qual s'ha permès que un home com jo hagi pogut accedir a llegir les parades més importants que escrivien els grans homes de la ciència. Ho entendràs tot d'una: Els germans cartoixos creuen que sóc un home seriós perquè no parlo gaire amb ells... quan

el que passa en veritat és que a Vauvert es parla francès i a mi em costa molt d'esforç conversar amb aquesta llengua perquè jo parlo el llatí de Catalunya i de les Illes, i els innocents companys confonen el meu límit amb una virtut pel silenci i pel pensament. Jo he anat ben alerta a no treure'ls del seu error... i he pecat contra la humilitat. Supòs que la mare tenia raó i tinc un caràcter esquerp. (El mateix caràcter que no m'ha permès estar tranquil fins que no he començat a escriure el pergamí que tens a les mans).

Voldria que les meves paraules arribessin fins més allà de la meua mort i he pensat que l'amagaré entre els pergamins d'un dels còdex que em manen copiar. De fet no fa gaire mesos que estic treballant amb un còdex gruixut de reflexions teològiques que ens han enviat de la Cartoixa Mare. He pensat que quan acabi de fer l'escrit tancaran l'original a la sala closa de la biblioteca on ningú mai no hi entra si no és per portar-hi més còdexs. Idò i entre les fulles de l'original hi col·locaré aquest escrit. Espero que ningú no el trobi fins que no passin molts de segles i ens puguin entendre a ell i a mi sense no caure en escàndols simplistes.

* * * * *

Cartoixa de Vauvert, dimarts, 16 de setembre de 1311.

Aquesta nit passada quasi bé no he dormit fins que no m'he flagellat l'espatlla i la sang no m'ha lliscat per la pell, calenta i dolorosa. La consciència de pecat no em permet el do de la son apaivagadora, i és el preu que em costa esser un home massa agosarat.

—Un poca llum —em diria la mare.

—Un mal criat —em diria el pare...

Els pobres vells perderen el temps volent aragar la bestiola que porto a dintre. Ara em demano: de què li serviren al pare les caltellades que em pegà sense misericòrdia? De res. I de què em serviren a mi? Menys que a ell, encara; perquè els seus cops només m'ajudaren a prendre la decisió d'abandonar l'illa blava. A vegades sofreixo pensant que els vells hauran mort solius i sense el consol de la meua presència. No vaig esser un bon fill perquè quan vivia amb ells em creia saber més que el que sabia, i no

els respectava amb la seva pobresa. Tanmateix sóc un caparrut, i fins que no he entès una qüestió la poso en quarantena, com si els sabers que se'm proposen estiguessin posseïts per la pesta bubònica.

Sempre he cercat la veritat de les veritats. Aquí hi ha el meu error. Sempre he volgut trobar el que no tenia desconfiat del que se'm donava... i sovint he restat amb les mans buides i he viscut tremolós i amb poques seguretats a dintre meu... tan poques que a vegades m'he avergonyit de la seva misèria. Només tinc tres veritats: Sé que hi ha Déu perquè hi ha el món i hi sóc jo; sé que Jesucrist és el camí perquè m'ha portat fins als peus de Déu, i sé que hi ha la salvació perquè hi ha la creu que tot ho paga. I no he trobat cap altra claredat que fos digna d'entrar en el meu enteniment. Només la darrera visita de l'home tocà el ble de llum dels meus pensaments i em deixà embadalit i amb el cor enlairat.

** * * * *

Tot aquest embull de la visita començà una tarda de l'estiu passat, quan vaig escoltar el xiulet del company que viu a la cella que està veïna de la meua. Encara que els nostres horts estiguin separats per un mur de vint pams d'alçada no podem evitar la humanitat que ens vessa amb forma de paraules, i qualque tarda trenquem les normes d'un bon cartoix i xerrem una estona.

—No saps qui torna a veure'ns? —em preguntà una tarda.

—No... qui?

—El savi franciscà —s'aturà un moment de parlar—. Aquell que no sap estar aturat i que es passa el dia voltant pel claustre amb pergamins a les mans i els criats escrivint... Diuen les males llengües que ara està més a prop de l'heretgia que de la virtut... i que se salva del foc perquè el rei de Mallorca, amic del papa en la croada per Terra Santa, li guarda les espatlles.

En aquell moment vaig recordar la figura del savi caminant pels passadissos de la Cartoixa on venia a fer estada quan se sentia cansat. Els seus pobres criats: dos sarraïns i dos llatins, sempre li anaven al darrera prenent notes del que el vell els deia i queixant-se per la rapidesa amb la que dictava els escrits.

—I per què el defensa el rei de Mallorca? —li vaig preguntar.

—Perquè mestre Ramon és de l'illa... i té pares poderosos —contestà el germà Eulogi.

I la notícia em desbaratà el cor, i els meus ulls s'anegaren, ofegats en el deix de l'enyor. Feia tants d'anys que havia abandonat l'illa blava d'enmig del mar que sovint tenia la impressió que havia nascut a la cartoixa de Vauvert i que els records de l'illa no eren més que una mentida del desig que somniava un món perfet.

—Germà Justinià —em cridà n'Eulogi quan notà la llargada el meu silenci—, et trobes bé?

—Sí —vaig afirmar sense voler destapar l'emoció—, i no saps res més d'ell...?

—Diu que el Déu dels jueus i el dels sarraïns tenen relació amb el Déu de Jesucrist...

—Que Déu el perdoni! —vaig exclamar, alarmat per aquella absurda pretensió. I em vaig senyar tres vegades abans de tallar la conversa al germà Eulogi. I aquella nit no vaig dormir recordant la llum del cel de l'illa, i les mans de la mare, i les faccions fortes del pare; i em vaig prometre que cercaria el moment per poder parlar amb el visitant i preguntar-li per l'illa.

El mati següent, després de l'ofici de les laudes, com en un miracle del bon Déu, el germà prior m'envià a demanar a la seva cella.

—Germà Justinià —em digué— vós sou un dels cartoixos més vells de la comunitat que està bé de salut... He decidit que sereu l'hoster del visitant que esperem... No és el primer cop que ens visita. Es tracta d'un home important i vull que vós estigieu al seu costat per si necessita res...

—I per què no l'atén un servent? —vaig preguntar mentre posava semblant de persona ofesa i demanava perdó a Déu per la meua hipocresia mentidera.

—Perquè sabem que darrerament el savi s'ha arriscat molt en les seves propostes teològiques... que no han de ser conegudes per persones que no estiguin preparades per entendre-les.

—Però jo...

—Vós sou l'home més indicat, germà Justinià —em tallà—, justament perquè sabem que no us agrada la conversa!

I quan vaig sortir de la cella el meu cor rebentava d'alegria per la notícia, talment com una font ufana que rebenta per Nadal.

Cartoixa de Vauvert, dimecres, 17 de setembre de 1311.

El viatger arribà una tarda, acompanyat de dos servent als qui manava amb els ulls, sense paraules. Quan parlava ho feia amb la llengua dels meus vells; m'era deliciós escoltar-lo. Després de descarregar les coses a terra i veure que no li mancava res em mirà. Mai no havia vist uns ulls com aquells, tan plens de calius, tan expressius.

—Us esperàvem... —li vaig explicar, en mallorquí.

—Gràcies —digué sense fer menció de l'idioma—... No hi és el germà prior?

—Si, però m'ha ordenat que us rebés i us mostrés la cella que us tenim preparada. També m'ha dit que em posés al vostre servei i que no us manqués res. Demà al matí us rebrà.

—D'acord —em respongué.

Hi havia contradicció a la seva mirada. Aquell home no estava acostumat a què els priors no el rebessin quan arribava a un convent. Vaig mirar els dos servents, esperant explicacions. Ho entengué.

—Els servents dormiran amb els criats de la cartoixa...

—Bé. Seguiu-me —li vaig dir.

Era un home alt, gruixat, fort. Em recordà les soques d'olivera que creixien amb ordre anàrquic al nord de l'illa. El seu caminar era segur malgrat els anys. Li vaig mostrar la cella.

—Molt bé —jutjà—. Fa molt de temps que no heu anat a l'illa?

Em sorprengué la pregunta.

—Si... més de seixanta anys...

—La deveu enyorar —comentà.

—A vegades —vaig admetre—, perquè, els anys, fins i tot de l'enyor s'obliden i si res no m'en fa referència no penso en ella.

—Estic cansat del viatge —digué.

—Em perdonareu...

I vaig anar a la cuina a cercar el sopar del viatger i després de portar-li vaig anar a la capella a resar l'ofici de difunts. Els companys ja hi eren.

Mentre resàvem un *kirie* ple de por, hi havia retalls de l'illa que em tornaven a la memòria i ferien la seva pell, com si es tractés de les petjades invisibles d'un amor fracassat. Hi ha moltes de morts que ens malmenen el cor abans que no ens arriba la darrera: la de la distància, la del temps, la de l'oblit... Aquella nit em vaig fer meu el *kirie* que s'envolava entre les voltes altives de la capella, cercant Déu. Jo també moria un poc amb el records. Després, a la solitud de la cella, no vaig trobar consol pel meu enyor fins que Déu em mostrà —no sé com—, que el dolor sorgia del meu orgull. Benhaja qui sap que és efímer i accepta totes les morts sabent que Déu hi és i que hi ha la creu que ens evita tornar a la terra d'on sorgirem.

* * * * *

Al dia següent de la seva arribada, després de resat l'ofici de lectures i tot d'una que la claror del nou dia aparegué per sota de la retxellera de la porta, em vaig dirigir a la cella del germà prior, tal i com ell m'havia manat. Mentre hi anava pensava que no hi ha res més bell en el món que caminar pels passadissos que envolten el claustre de la cartoixa quan el dia naix. Aleshores, els gorrions callen, perquè el fred els obliga a restar quietes entre el fullam dels arbres; i es pot escoltar l'aigua de la font que raja feliç malgrat la fosca, mentre la llum del nou dia s'entossudeix a baixar del cel. En aquell instant només es veuen les voltes superiors de les arcades, retallant-se, tímides, com si sorgissin de la claredat ambigua que ve del cel.

«Déu és com el claustre», em dic el matins, «com una claredat ambigua». El germà prior ja m'esperava.

—I no li féu cap pregunta sobre la possible entrada a la nostra biblioteca? —em preguntà.

—No... per què? —li vaig demanar.

L'home semblava despistat.

—...Confio que mestre Ramon sàpiga que tinc ordres de no deixar-lo entrar a veure els pergamins si no és acompanyat pel bibliotecari, perquè diuen que ara predica una doctrina errada.

El prior callà, pensà les següents paraules.

—No us ha dit què venia a fer a la nostra aimada cartoixa?

—No... per què ho dieu? —vaig preguntar amb ingenuïtat.

—Deixau-ho córrer —tallà.

Era evident que el germà prior volia saber el motiu més concret d'aquella visita.

** ** *

El mallorquí ja estava despert. No vaig poder saber si havia dormit perquè el seu catre tenia la flassada llevada del seu lloc i mostrava la fusta freda.

—Bon dia...

Els seus servents li havien portat aigua a l'habitació i ell mirava uns pergamins que després doblega amb suavitat i els amaga dins un calaix. Aixeca els ulls.

—D'on sou, vós? —em preguntà, de cop.

—No sóc de cap lloc conegut —vaig dir—. Sóc d'una alqueria anomenada Castellitx. L'home es posà a riure.

—Aquesta sí que és bona! —exclamà, vital—. No fa molt de mesos que cada dia anava a la vostra petita alqueria a oir missa, mentre vaig fer estada al puig de Randa.

—Parlau-me del lloc... —li vaig preguntar.

—No res —explicà—, només hi ha un grapat de cases escampades al voltant de l'església.

—Ja hi ha església? —vaig preguntar, sorprès.

—Sí, fa anys que el Bisbe Ramon de Torrella féu construir la parròquia a Sant Pere... Ara hi ha un tal mossèn Berengari que vol dedicar l'església a la Mare de Déu i ja ha comprat una icona de la Santa Dona i una talla de fusta...

Aquella informació alegrà el meu cor de cristià.

—Jo vaig partir de l'illa —vaig confessar, molt trist—, pocs anys després de què el rei Jaume fes el repartiment. L'home notà que m'ofegava en el llac profund dels records i em mirà amb simpatia.

—Per què sortíreu de l'illa? —em preguntà. Jo no tenia ganes de parlar del tema. Ell ho notà.

—Si no ho voleu dir... —sugerí.

—Perquè el senyor Pérez de Pina només sabia posar impostos i deu-

mes... —vaig contestar, irat encara amb el terratinent—. Allà només hi havia fam... i per altra part, jo cercava qualque cosa que no tenia...

—Ja ho entenc —m'assegurà el savi—. Però ara serà millor que em porteu a la presència del germà prior abans que no es posi més nerviós del que ja deu estar...

Haviem parlat massa i el claustre bullia de llum. A la cella del prior, el savi tragué un pergami no sé d'on i li entregà. Per la complexitat del segell que tancava l'escrit vaig saber que era d'un personatge reial. Mentre el prior llegia, s'avalotaven les faccions del seu rostre, fent-se més profunds els caus que el solcaven.

—Així que preteneu, mestre Ramon —comentà finalment, dient el nom del viatger—, que us permeti exposar les vostres noves teories als membres de la nostra comunitat...

—Sí! —admeté—, com ho he fet altres vegades. Vull posar les meves teories als ulls de la vostra sàvia i santa comunitat, abans de portar-les a Roma... a la Sorbona m'han acceptat...

—París no és Roma —digué el prior—, però m'afalagueu amb la vostra confiança. L'avisarem quan haguem preparada la reunió... Suposo que ja sabeu que les vostres teories darreres estan posades en entredit...

—Sí —respongué mestre Ramon, trist—. Per això m'interessa la vostra opinió... Després de l'entrevista, vaig acompanyar el savi a la seva cella on el vaig deixar donant ordres als seus servents i escampant pergamins per la taula.

Al cap de tres dies el germà prior convoca la reunió de tots els monjos amb el savi. Jo no havia pogut parlar amb ell al llarg d'aquells dies perquè no havia trobat cap motiu per visitar-lo.

—El portareu a la sala abacial a la tarda —m'ordenà el prior.

*** ** *

Cartoixa de Vauvert, dijous, dia 18 de setembre de 1311.

Quan mestre Ramon i jo entràrem a la sala on hi ha enterrat els cossos de tots els abats de la cartoixa, el germà prior parlava als companys amb veu molt alta i clara.

—...i l'hem d'escoltar en la seva teoria —ordenava—, i després podrem opinar si volem, i discutir amb ell si no hi estem d'acord...

Enmig de la sala hi havien col·locat una butaca folrada. El prior em féu senya què anés a seure al meu lloc de sempre entre els companys. Mestre Ramon semblava molt seré. El silenci era absolut. El vell tenia la barba blanca i el sol que tombava a l'horitzó entrava a la sala per la finestra i jugava a crear transparències amb els seus pèls.

El savi parlà:

—La salvació dels homes depèn de la fe —digué, molt lentament, com si reprimís una força que li naixia del lloc més profund de la seva persona—, i la fe —continuà—, depèn del coneixement de Déu (no cal ni dir que tots sabem que aquestes afirmacions són certes). Déu és el Pare de Tots els homes com ens diu nostre Senyor Jesucrist en els sants Evangelis —explica, molt senzill. Després esperà un moment abans de resseguir— I si Déu és Pare voldrà salvar tots els fills, i per això Déu no té més remei que haver-se mostrat a tots els homes i a tots els temps i llocs sense excepció...

—Què voleu dir? —preguntà el prior.

El savi pensà la resposta. El germà prior es gratava la galta dreta, nerviós.

—Que la salvació dels homes no pot dependre d'haver nascut a lloc o a un altre —i aquí calla el seu discurs, deixant que assimiléssim bé les seves paraules—. L'amor infinit de Déu ha d'haver creat molts de camins per fer possible la salvació de tots, la nostra coneixença d'Ell, la fe...

—Preteneu negar el reialme absolut de Jesucrist? —preguntà un company.

—No! —negà—, que Déu em guard de dir aquesta ofensa! —em mirà. Crec que se sentia sol i cercava ulls amics—. Només he afirmat que Déu ha d'haver parlat de formes distintes...

—Poseu exemples mestre Ramon! —exigí el prior, amb força.

—En els meus diàlegs amb els jueus i els sarraïns...

—No cal parlar-ne més! —tallà el germà prior—. Déu només s'ha mostrat en Jesucrist!

—Principalment en nostre senyor Jesucrist —matisà el savi.

—Només en Ell! —volgué ressenyar el prior.

—I què passa amb els qui no coneixen Jesucrist...? —preguntà mestre Ramon—; no són fills de Déu...?

—La sort de la seva ànima només depèn de la voluntat de Déu —respongué un cartoix molt jove—... i suposem que l'infern els espera!

—Això no seria just ni misericordiós... —es queixà el savi—, que són dues qualitats irrenunciables de la paternitat de Déu i també necessàries per a la salvació dels homes...

—En tot cas —digué el mateix monjo jove—, hi ha el purgatori...

—Com pot castigar Déu a qui no el coneix si Ell abans no s'ha donat a conèixer...? —preguntà mestre Ramon, quasi implorant comprensió.

—No el vull escoltar més en les seves desviacions de la fe! —cridà el superior.

—Només hi ha un Déu! —afirmà el savi.

—Això està clar —crida un monjo vell, molt exaltat—: El de Jesucrist!

—El de tots els homes! —cridà el savi.

—No teniu dret a mesclar les religions! —digué el prior.

—Jesus pregà al Déu dels jueus! —digué mestre Ramon—. Ell era jueu!

—Però després Jesús instituï l'Església! —sentencià un company.

—Però l'Església no és Déu! —aclarí el savi, irat.

I a la sala abacial es forma una gran cridòria fins que el germà prior s'aixeca de la cadira i retornà el silenci.

—I què en resta de la justícia d'un Déu, que és Pare de tots, i que condemna a milers d'homes abans de nàixer pel fet de què no el coneguin? —preguntà el savi finalment, mirant als ulls del germà prior.

—Els homes, mestre Ramon —digué el prior amb solemnitat—, no podem entendre el pensament de Déu sinó escoltar els pares de l'Església i creure en el que ens proposen.

—Però no li és lícit, a la raó, l'entrar en contradicció amb ella mateixa perquè això seria acceptar la follia... El camí de l'*Ars Generalis Ultima* és clar com l'aigua i no es pot confondre l'heretgia amb la reflexió que ens porti a un major enteniment de Déu, sinó entrem en contradicció amb la seva Paraula i amb els atributs Divins.

—L'*Ars Generalis* és un invent humà, com la càbala! —acusà un monjo.

—...per controlar les veritats de la Veritat —afirmà mestre Ramon—, Déu ens ha donat les potències —continuà—, perquè puguem arribar a la comprensió de la seva majestat i el puguem servir amb el grau més alt de perfecció... Creieu que Déu estima la ignorància?

El prior no responia. Ambdós homes aturaren la discussió una bona estona.

—Hi ha o no hi ha salvació per a tots els homes? —preguntà altre cop mestre Ramon al prior amb una palesa solemnitat que exigia una resposta.

—Hi ha la salvació que Déu vol —contestà el prior amb gest cansat, escapant de les paraules compromeses—, i no podem cercar totes les respostes perquè Déu és inefable.

—I què fem amb la raó? —preguntà mestre Ramon.

—Mantenir-la fermada i no dir dois —respongué el prior.

I tots els monjos esclataren en rialles menys jo, perquè vaig creure que el prior havia emprat la violència per escapar d'haver de respondre.

—Heu tornat vell, mestre Ramon... No us convé portar la vostra heret... diguem-ne teoria a Roma... —els companys monjos somreien, complaguts amb el dolor del vell—. Teniu més de vuitanta anys... potser us ha arribat el moment de tornar a la vostra illa...

El savi mallorquí sortí de la sala abacial sense dir cap paraula més. Jo vaig esperar un moment. El prior es posa dret entre els monjos.

—Ja heu vist la follia del vell —digué—. Sé que no hauria d'haver permès que aquest diàleg es portés a terme... Sabíem el passat de mestre Ramon: Què pot saber de Déu un home que ha estat casat i té fills?; què pot saber un home que a Gènova es féu famós per les seves relacions carnals amb la filla d'un jueu?; què pot saber de Déu un home que parla d'aquest Déu amb els descreguts?

I mentre el prior ens recordava els pecats d'aquell home, jo no podia oblidar les paraules del mestre, ni podia oblidar que m'he passat la vida cercant a Déu entre els dubtes: a mig camí entre els còdexs sagrats que llegia i em parlaven d'ell i aquella estranya i tèbia Presència que sempre s'ha mostrat amagada entre els plecs silencis de la pregària. L'estranya Presència s'apropa més al Déu del savi que al del prior. Uneix i no separa, i fins i tot vull confessar que l'estranya Presència que m'ha conhortat

quan el cor s'avalotava pels dubtes d'una fe en un Déu invisible, o quan el cos em feia tenir pensaments més propis de les bèsties que no pas dels fills de Déu... Crec que tots els qui estàvem a la sala abacial hauríem d'haver sentit vergonya per exigir al savi una perfecció que nosaltres només perseguim, i que només l'estranya Presència ens feia saber que podíem seguir al lloc sagrat i que estàvem perdonats.

El prior em mirà i allò em bastà per sortir dels meus pensaments un poc abstractes.

—Anau-vos-en amb ell... —em manà—, i digau-li que pot estar-se a la cartoixa tot el temps que vulgui... però que no tindrà dret a més paraula entre nosaltres.

—Bé...

—Ah! —m'avisà el qui manava—, i no sigueu vós qui escolteu les seves doctrines! Només diu desbarats!

Quan vaig arribar a la seva cella hi havia un servent que guardava l'entrada.

—No podeu entrar! —m'informà.

—Porto un missatge del prior...

—Tant m'és! —em tallà el criat sarraí.

—Que entri! —cridà mestre Ramon des de l'interior de la cella.

* * * * *

Cartoixa de Vauvert, divendres, dia 19 de setembre de 1311.

Ahir no vaig voler escriure més per poder posar en ordre els records d'aquelles hores tenses. He repensat la conversa tinguda dins la cella de mestre Ramon just després de la befa a què l'havia sotmès el nostre superior mentre havíem estat a la sala abacial.

Quan vaig entrar a la seva cella tenia els ulls vermells. Crec que havia plorat. Entre els dits de la seva mà dreta hi estrenyia una creu de fusta. La seva mirada vers l'enclavat em recordà el gest que s'amaga entre els pètals d'unes flors que cada any neix errada d'estació en els bosc de Vauvert... per a tot d'una morir gelades. Em mirà.

—El prior m'ha ordenat que us digui que... —i el vaig informar de tot.

—Bé... bé —acceptà ell.

Mirà la creu. Jo no em volia moure del lloc perquè no havia acabat d'entendre les raons del germà prior per condemnar a l'infern a tots els ignorants de Déu... i en canvi havia entès l'argument d'aquell home que ara, segut a la cadira i pensívol, em semblava un il·luminat.

—...és cert que a Gènova vaig estimar una dona... —confessà—, i que a Mallorca hi tinc dos fills i una esposa... quasi bé abandonats... Es posà a plorar.

—Fa molts d'anys que en demano perdó a Déu pels meus pecats —digué—, i cada dia li ofereixo tot el que faig per aconseguir el perdó!

Jo callava, admirat per la seva humilitat i penant pel seu sofriment. Per una raó misteriosa ambdós homes sabíem que ens unia un boci de terra enmig del mar, la nostra illa plena de llum aconseguia que les nostres relacions es trunquessin.

—Jo no crec que aneu tan malament en les vostres teories... —vaig dir. Aixecà el cap. Crec que repensava tota la seva teologia.

—He resat amb jueus i sarraïns —declarà lentament— i, essencialment, no hi he trobat diferències entre el seu Déu i el nostre Déu sinó només en la forma de dir-se Déu. El seu missatge és sempre el mateix: estimeu-vos i estimeu-me!

Callà. Hi havia grandesa dins la racionalitat senzilla del seu pensament.

—No hi pot haver més d'un Déu a l'univers —cridà—, i Déu és Pare i l'*Ars Generalis Ultima* funciona bé i la raó és meva.

—Però l'Església diu... —vaig voler dir.

—Aquí és on es perd la raó —em tallà, irat—, perquè sovint els homes cerquem més la glòria humana que no pas la veritat de Déu. Ara si que el vaig entendre més que mai mentre recordava escrits prohibits.

—Ha vist el meu servent més alt? —no vaig entendre el sentit de la pregunta.

—Si...

—Idò i és un sarraí, i cada nit resam junts una bona estona. Els homes no ens podem separar en nom d'un Déu que es fa Amic dels homes i que als homes els fa Amats... —s'aturà de parlar—. Al contrari d'això hauríem de cercar tot el que ens uneix... Es posà a riure.

El cartoix

—Quina ignorància! —digué mentre agafava la creu i els ulls se li tacaven de llàgrimes.

—Jo us he entès —vaig agosarar de dir.

—Gràcies a Déu...

—L'altre dia us vaig dir —vaig afegir, baixet—, que havia sortit de l'illa perquè cercava qualche cosa...

—I...?

—La veritat és que em sentia buit... Tota la vida he cercat Déu... I aquesta tarda crec que he trobat qualche cosa més d'Ell mentre parlàveu... he trobat un Déu —li vaig dir—, que va més allà de les paraules dels homes... lliure per ser el que ha de ser...

L'home abaixà els ulls i es posà a pregar al Déu enclavat que tenia a les mans.

—Sovint —digué molt baixet—, sovint he arribat a pensar que estic foll...

Em vaig acomiadar. No volia que el prior tingués notícia de la nostra conversa.

El germà Eulogi em volgué estirar la llengua però li vaig dir que mestre Ramon no havia volgut ni parlar amb mi.

—Ho entenc —digué el company—. Deu estar avergonyit de les seves paraules. El prior diu que només en el seu diari personal hi escriurà la notícia de la discussió...

—Sí...

* * * * *

Cartoixa de Vauvert, dissabte, dia 20 de setembre de 1311.

Al dia següent el prior em donà permís per acomiadar-me del savi. Des d'aquell moment només es relacionaria amb els servents de la cartoixa de Vauvert.

Quan vaig arribar a la seva cel·la l'home resava. Estava agenollat a terra i al seu costat hi estava el seu servent amb el front tocant el trespol. La imatge em semblà bonica, dos homes distints pregant a un mateix Déu. M'entraren ganes de pregar amb ells a l'estranya Presència, però vaig re-

cordar que havia anat allà a informar i vaig tossir unes quantes vegades. A la fi el mestre em mirà.

El seu esguard estava ple de la bondat de Déu.

—Què voleu?

També la seva veu havia canviat i ara era càlida com una grapada de terra d'estiu.

—Us he d'informar que... —i li vaig dir. Però la seva pau interna no s'immutà.

—Sabeu què recordava, ara fa un moment? —em preguntà.

—No...

—Quan m'estava a la meva cova de muntanya de Randa... a ben poques llegües del Castellitx que enyoreu, i recordava quan podia veure la força de Déu a les cruïlles de les costeres, i la seva llum remullant-se a l'aigua d'enllà del pla, i el seu amor davallant del cel en forma de pluja fecunda... Però ara no puc sentir ràbia pels cors que no es deixen moure per la força de Déu... Ells s'ho perden... i sé que per aquests cors només he de sentir pena.

I mentre parlava ordenà als seus servents que fessin els bolics.

—Què fareu ara...?

—Descansaré uns mesos a Vauvert —em respongué—, perquè és un lloc meravellós i ple de pau, encara que als cors que l'habiten no han trobat la pau del moviment, l'amor de la potència fent-se acte, la força de l'acció que pot canviar el món fent-ne el Regne de Déu.

—I després què fareu?

—M'espera el Concili del Delfinat. He d'agrair Déu que la conversa amb la vostra comunitat m'ha fet veure que encara no puc dir la meva teoria... i que, per ara, als homes només ens pot unir l'enteniment accidental del llenguatge... però no l'essencial del cor. Demanaré al Papa Celestí que faci construir arreu del món cristià escoles d'idiomes com les que jo ja he obert...

—Prepararé perquè us facin cas! —li vaig desitjar.

—Gràcies... El Papa Nicolau m'escoltà i el d'ara també ho farà, però crec que després no faran cas de les meves propostes... Als poderosos els costa gran feina encarnar el que l'enteniment cristià els dicta perquè podrien perdre drets humans i això no els interessa... És per aquest motiu

El cartoix

—digué amb molta tristesa—que m'entenien més els savis de París que els sants de Roma.

—Jo us entenc —li vaig dir.

—Perquè vós, germà Justinià —respongué benèvol—, no hi teniu res a perdre.

I ens férem una abraçada...

Els dies següents a la nostra conversa vaig veure el savi fent voltes pel claustre de la Cartoixa, pensívol com una lluna. Jo hagués parlat amb ell, però no podia. Pocs dies després de la nostra conversa vaig saber que havia partit amb els seus servents. Mai més no ens hem tornat a veure.

* * * * *

Cartoixa de Vauvert, diumenge, dia 21 de setembre de 1311.

Ja està tot dit... Només vull que en resti coneixença de la seva conversa amb la comunitat Cartoixa de Vauvert i... de la seva veritat... així com jo la vaig viure.

Ara ja puc morir tranquil perquè els meus dits ja comencen a tremolar amb insistència i no puc ni copiar... i crec que tot el cabdal d'aigua que raja pels boscos de Vauvert m'ha entrat dins els ossos que es dobleguen. Aquest matí feia un fred intens. Les sedes em tenen les orelles baldades. Si per a mi fos no m'hagués aixecat del catre de fusta. L'au de la il·lusió em fugí del cor quan sé que no veuré més al savi...

Penso molt en la meua mare i l'enyoro perquè m'he fet vell i els anys em volen trepitjar el cap i els cucs esperen amb gola la carnassa del meu cos, però també sé que Déu Pare m'espera amb els braços oberts d'ençà del Fill Pròdig... a vegades em pregunto si el Fill Pròdig no serà mestre Ramon o els sarraïns o els jueus o el prior o els companys o jo... Ningú no és sant per Ell mateix, sinó per la voluntat de Déu... Jo sé que mai no seré fet sant per l'Església, i crec que mestre Ramon tampoc no ho serà perquè penso que el savi ha parlat massa de la glòria de Déu i massa poc de la glòria dels homes.

La campana truca l'ofici de difunts, com ho fa cada nit, amagada dins els plecs de la fosca. Pregaré pels meus pares i per mestre Ramon i

pel qui trobi aquest escrit i per tots nosaltres fins que en el meu esperit s'hi faci present l'au dolça de l'estranya Presència i em porti en els seus braços per a sempre.

Germà Justinià

Cartoixa de Vauvert, París.

PS: Demano a qui trobi aquest escrit que, si pot, visiti l'illa blava i hi cerqui l'alqueria de Castelltix i porti dues roses a l'església... després les flors es mesclaran amb la terra d'on sorgiren, on ja les esperarem els meus pares, el savi i jo, en mans de l'estranya Presència... He sabut que un altre monjo de Vauvert escriu la vida del Savi... però sense aquest pergamí meu no es podrà entendre l'exaltació i humiliació que surarà a la memòria del visitant.

